

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВИНИКНЕННЯ ОБ'ЄКТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Сучасна теорія і практика творчої підгалузі не можуть обійтися без наукового дослідження поняття творчості. Відсутність такого дослідження і наукового уявлення про творчу діяльність робить туманними і спірними аргументацію науковців, експертів і мотиви судових рішень. Не враховуючи критерію творчості, суддя або експерт не в змозі вирішувати чисто практичні питання і спори, що виникають у зв'язку із створенням творів науки, літератури, мистецтва, про наявність плагіату, компілятивних творів, співавторства. Це означає, що без критерію, який визначає творчий характер витвору, ми не в змозі вирішувати питання, пов'язані із захистом інтелектуальних прав, йде при цьому мова про практику судових органів або діяльність інших державних чи громадських організацій.

В умовах інформаційного суспільства однією з головних суспільних цінностей стає творча діяльність людини, оскільки як головний ресурс виступає інтелектуальний потенціал, а не традиційні матеріальні ресурси (енергія, сировина) [1, с. 69].

Інтелектуальна діяльність як різновид діяльності людини взагалі, в результаті якої створюються ті чи інші блага, – процес вельми складний, і в силу об'єктивних причин не може бути врегульований правом. Поняття творчості в самих глибоких своїх проявах є навіть незбагненим: не випадково це питання протягом століть цікавило багатьох дослідників, йому присвячені численні філософські трактати та наукові праці.

Рішення проблем специфічних для творчої праці (тому що вони мають практичне значення), зосереджено в особливих правових нормах – нормах авторського і патентного права. Оскільки ці норми розраховані не на будь-яку, а лише на творчу діяльність, необхідно встановити, що таке творчість і чим вона відрізняється від інших видів суспільно-корисної праці.

В теорії авторського і патентного права творчій діяльності надається вирішальне значення, яке обумовлює виникнення інтелектуальних прав. Для того, щоб в цьому переконатися, звернемося до літературних джерел.

Е.П. Гаврилов визначав творчість як «діяльність людини, що породжує дещо якісно нове і таке, що відрізняється неповторністю, оригінальністю і унікальністю» [2, с. 83].

На думку О.С. Іоффе, «творчість є інтелектуальною діяльністю, що завершується продуктивним актом, в результаті якого з'являються нові поняття, образи та (або) форми їх втілення, що являють собою ідеальне

відображення об'єктивної дійсності» [3, с. 5].

О.А. Підопригора вважає творчість «особливістю людини, оскільки творцем може бути тільки людина. Саме творчість людини забезпечує процес суспільного розвитку. У природі здійснюється процес розвитку, але не творчості» [4, с. 26].

Таким чином, розумові уяви передують створенню матеріальних цінностей і перші тільки перевтілюються, відтворюються в останніх. Ось чому акти матеріального виробництва самі по собі ніколи не бувають творчими.

С позицій авторського права, оригінальність полягає у творчому й індивідуалізованому способі вираження твору, якою би незначною була частка такого творчого вкладу або індивідуальності. Без цього мінімуму охорона не надається. Використані ідеї можуть бути старими як світ, але це не заважає твору бути оригінальним, авторське право вважає допустимим інтелектуальну творчість на основі вже існуючих елементів [5, с.26-27].

Майже всі країни вимагають певний рівень оригінальності як умови охорони авторського права. На жаль, немає міжнародного поняття мінімуму оригінальності, якому має відповідати твір. В деяких країнах (США, Канада) оригінальність обмежується тільки вимогою «незалежної концепції» і наявністю якогось простого мінімуму творчості (креативності). В інших країнах, таких як Франція та Іспанія, творчість (оригінальність) визнається як відбиток особистості автора в творі [6, с. 42].

Немає реальних можливостей однозначно охарактеризувати діяльність, в результаті якої створено твір. Тому власне сам твір і стає практично єдиним універсальним показником, який дає можливість визнати діяльність як творчу [7, с. 54-55].

Яке правове значення має сказане вище про творчість? Право не може безпосередньо регулювати інтелектуальну діяльність – воно регулює поведінку людей в різних її зовнішніх проявах: забороняє одні дії і дозволяє інші. До того часу, поки особистість не проявила себе зовні, до неї не можуть бути застосовані юридичні норми. А оскільки творчий процес – процес інтелектуальний, такий, що відбувається у свідомості людини, то сама природа цього процесу така, що він залишається за межами дії правових норм. Однак тоді, коли процес творчості завершується продуктивним актом, незалежно від того, яку об'єктивну форму набуває його результат, набувають чинності норми авторського права, які забезпечують його суспільне визнання, встановлюють правовий режим відповідного об'єкту та охорону прав і законних інтересів його творця.

Таким чином, тільки об'єктивно виражений результат інтелектуальної діяльності може брати участь в цивільному обороті, являти собою

специфічний товар, адже сучасна тенденція така, що результати інтелектуальної діяльності все більш виразно набувають рис товару. І все частіше продукти інтелектуальної праці первісно створюються саме для успішного функціонування на ринку.

Література

1. Бочарова Н.В. Значення конституційного забезпечення свободи творчості та права на результати творчої діяльності в умовах інформаційного суспільства // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – №7 – С. 69-72.
2. Гаврилов Э.П. Советское авторское право. Основные положения. Тенденции развития. – М.: Изд-во «Наука», 1984. – 221 с.
3. Йоффе О.С. Советское гражданское право: В 3 т. Т. 3. – Л.: Издат. ЛГУ, 1965. – 494 с.
4. Основи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: підручник / за заг. ред. О.А. Підпригори., О.Д. Святоцького. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 236 с.
5. Авторське право в міжнародно-правовому аспекті / уклад. А.М. Євков. – Х.: 2010. – 126 с.
6. Авторське право для бібліотекарів: підручник / [Пер. з англ. О. Васильєва]. – К.: ТОВ «ІММ «ФРАКСІМ», 2015. – 196 с.
7. Бондаренко С.В. Авторське право та суміжні права. – К.: Ін-т інтел. вл. і права, 2008. – 288 с.

УДК 349.3 (043.2)

Бориченко К. В., к.ю.н.,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Київ, Україна

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ»

У сучасних умовах розвитку суспільства все частіше постає питання повноцінної реалізації державою своєї політики у сфері соціального захисту, що полягає у створенні умов належного життя, повноцінного розвитку особистості, забезпечення її потреб. У зв'язку з цим, особливого значення набуває створення ефективного механізму забезпечення права на соціальний захист, визначальне місце у якому має понятійно-категоріальний апарат.

У правовій науці склалося досить багато підходів до визначення механізму забезпечення прав і свобод людини. У той же час, при застосуванні категорії «механізм» зазвичай мається на увазі внутрішня